ר' מאיר

סוטה מ.

העיר ורבותינו התירו שתצא הכלה באפריון בתוך העיר משמת ר"מ בטלו מושלי משלים משמת בן עזאי

תשובות הגאונים - ...

סימן שסב. קמו. יג. וששי אשר נאמר על אדם הראשון ענבותיו מאנמא דאקראן). מקום בקצה בבל: ודאמ' ר' יוחנן) שלש מאות ממשלות שועלים היו לר' מאיר ומכולן לא עלה בידינו אלא אחד אבות יאכלו בסר ואמרי לה מאוני צדק. לא מצינו בשאלותיכם כת' ממשלות וכן הי"א השמועה כאשר כתבנו. ודעו כי משלים אלה יש בהן מוסרין ולימודין שאמורין כאילו הן מפי חיות השדה כגון הכתב שלהנדוין שנקרא כתאב כלילה ודמנה שיש בו מוסרין ודברי חכמה ומליצה בכלל משלים שלהיות. ואילו ממשלות שועלים שהיו לו לר' מאיר היה בכל אחד מהן מוסמך על מקרא שדומה לטעמו וכך הן מושלים. מעשה בשועל שבא הארי עליו לאכלו. אמר לו שועל מה יש בי להשביעך בוא עמי שאני מראה אותך אדם שמן שאתה טורף ושבע ממנו. והיה שם גומץ מכוסה ואדם יושב מאחוריו שהוא מתפלל. כיון שראהו הארי אמר לשועל הריני מתירא מתפלתו שלזה שלא תכשילני. אמר לו שועל אי אתה מתירא ולא בנך מתירא אלא בן בנך מגיעו העון עכשו השבע אתה רעבונך ועד בן בנך זמן הרבה. נתפתה הארי וקפץ על הגומץ ונפל בתוכו. בא לו שועל ועמד לו על שפת הגומץ מציץ עליו. אמר לו הארי הלא אמרת לי שאין הפרענות באה עליך אלא בן בנך נתפש בה. אמר לו שועל כבר יש עון על אבי אביך שאתה נתפש בו. אמר לו הארי אבות יאכלו בסר ושני בנים תקהינה. אמר לו שועל למה לא חשבת כך מבראשונה. [ע"ב] וכמה וכמה מיני מוסר יש במשל הזה. וכן שאר הממשלות:

(4) קהלת רבה פרק א' כח

ומלאו וגו'. מַעֲשֶׂה וְשָׁלְחָה מַלְכוּת אֵצֶל רַבּוֹתֵינוּ, וְאָמְרָה לָהֶם שִׁלְחוּ לָנוּ קַסְלוֹפָנוֹס אֶחָד מִשֶּׁלָּכֶם. אָמְרוּ כַּמָּה קַסְלוֹפָנוֹס יֵשׁ לָהֶם וְהֵם מְבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ קַסְלוֹפָנוֹס אֶחָד, כַּמָּה מְקוֹת פַּנְסִין יֵשׁ לָהֶם כַּמָּה אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת יֵשׁ לָהֶם, כִּמְדַמִּין אָנוּ שֶׁאֵין מְבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ אֶלָּא מֵאִיר פָּנִים בַּהֲלָכָה. שָׁלְחוּ לָהֶם אֶת ר' מֵאִיר. וְהָיוּ שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ וְהוּא מֵשִׁיב, שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ וְהוּא מֵשִׁיב. וּבַסּוֹף שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ חֲזִיר. אָמַר לָהֶם שֶׁהוּא עָתִיד לְהַחֲזִיר אֶת הַמַּלְכוּת לְבַעֲלֶיהָ. וְעוֹד יָשַׁב ר' מֵאִיר וְדָרַשׁ עָתִיד זְאֵב לִהְיוֹת גְּזוֹז מִילָתָן וְהַכֶּלֶב גְּלֶבְטִינוֹן. אָמְרוּ לוֹ דַּיֶּיךָ ר' מֵאִיר, וְאֵין כָּל חָדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ. רַבָּנָן אָמְרִין לֶעָתִיד לָבֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

ישראל. למה נקרא שמו חזיר. עי' ויק"ר סוף פרשה י"ג ותבין כאן. שעתיד להחזיר לבעליה. וזהו מה שהיה הוא שיהיה. עתיד הזאב וכו'. פי' שעתידים החיות לעבוד את הצדיקים לעתיד לבא וכמ"ש אצל נ"נ וגם את חיות השדה נתתי לו לעבדו ומאחר שלא נתקיים בעוה"ז עתידין להתקיים לימות המשיח ורבנן סוברים כשמואל שאין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד. מוציא כרוז ומבריז. כל זה צ"ע

(2) סנהדרין לט.

אבות יאכלו בוסר. משל הוא שרימה השועל את הזאב ליכנס לחצר היהודים בע"ש ולתקן עמהם צרכי סעודה ויאכל עמהם בשבת וכשבא ליכנס חברו עליו במקלות בא להרוג את השועל אמר לא הלקוך אלא בשביל אביך שפעם אחת התחיל לסייען בסעודה ואכל את כל נתח טוב אמר לו ובשביל אבא אני לוקה אמר לו *הן האבות יאכלו בוסר וגו' אבל בא עמי ואראך מקום לאכול ולשבוע בא לו על הבאר ועל שפתו מוטל עץ והחבל מושכב עליו ובשני ראשי החבל שני דליים קשורים נכנס השועל בדלי העליון והכביד וירד למטה ודלי התחתון עלה אמר לו הזאב למה אתה נכנס לשם אמר לו יש כאן בשר וגבינה לאכול ולשבוע והראה לו דמות הלבנה במים כדמות עגול כמין גבינה עגולה אמר לו אני היאך ארד א"ל הכנס אתה בדלי העליון נכנס והכביד וירד ודלי שהשועל עליו עלה א"ל היאך אני עולה אמר לו צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו לא כך כתיב מאזני צדק וגו': בוסר. ענבים קודם בישולם ומקהין את השינים: אמרם לו סנו

תילתא אגדתא תילתא מתלי ואמר ר' יוחנן ג' מאות משלות שועלים היו לו לרבי מאיר ואנו אין לנו אלא שלש

°אבות יאכלו בוסר ושיני בנים תקהינה °מאוני צדק אבני צדק °צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו א"ל כופר לרבן גמליאל אלהיכם גנב הוא דכתיב °ויפל ה' אלהים

ערובין [יג:]

כפא. כתיב לה לגבי עשיית עשייה היינו מחוקה: פל סוף דעתו. לא יכלו להבין באיזה דבריו נטעים ובאיזה אין דבריו נטעים שהיה טוען דעת מיושב והגון על אין הלכה כהלכה: דמוציפים לרבי מאיר מאחוריו. כשלמדתי לפניו ישבתי בשורה של אחריו: נקם פסמים.

עשייה דידה מחוקה היא א"ר אחא בר חנינא גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של רבי מאיר כמותו ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו שלא *יכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו פנים על טהור טמא ומראה לו פנים תנא לא ר"מ שמו אלא *רבי נהוראי שמו ולמה נקרא שמו ר"מ שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה *ולא *נהוראי שמו אלא רבי נחמיה שמו ואמרי לה רבי אלעזר בן ערך שמו ולמה נקרא שמו נהוראי שמנהיר עיני חכמים בהלכה אמר *רבי האי דמחדדנא מחבראי דחזיתיה לר' מאיר מאחוריה *ואילו חזיתיה מקמיה הוה מחדדנא טפי דכתיב °והיו עיניך רואות את מוריך א"ר אבהו א"ר יוחנן תלמיד היה לו לר"מ וסומכוס שמו שהיה אומר על כל דבר ודבר של טומאה ארבעים ושמונה טעמי טומאה ועל כל דבר ודבר של טהרה ארבעים ושמונה טעמי טהרה

קלנפוניר׳. ממונה עליו: פרקנא. הרי וקב אני סלה דינרי זהובים: נקט נפשיה כמד פרשא. התקין עניני לבושו כאחד מן הפרשים: דשבקא אנא. דרך נשים לי: מפרסנא פרשא. כלומר אמתין לך עד שיפסוק ליך ודוגמתו בב"ק בפרק מרובה (דף פ:) מאן תרח נתרח שמואל: פלגא פלח. אם השלטון ככל עת שיטליל עליך פייסהו בממון: וכי שלמי. כשיכלו הדינרין ממאי פלחנא:

(3) חגיגה טו:

ליה כי נח נפשיה דאחר אמרי לא מידן לידייניה ולא לעלמא דאתי ליתי לא מידן לדייניה משום דעסק באורייתא ולא לעלמא דאתי ליתי משום דחטא אמר ר"מ מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי מתי אמות ואעלה עשן מקברו כי נח נפשיה דר' מאיר סליק קוטרא מקבריה דאחר אמר ר' יוחנן גבורתא למיקלא רביה (ג) חד הוה ביננא ולא מצינן לאצוליה אי נקטיה ביד מאן מרמי ליה מאן אמר מתי אמות ואכבה עשן מקבר כי נח נפשיה דר' יוחנן פסק קוטרא מקבריה דאחר פתח עליה ההוא ספדנא אפילו שומר הפתח לא עמד לפניך רבינו בתו של אחר אתיא לקמיה דרבי אמרה ליה רבי פרנסני אמר לה בת מי את אמרה לו בתו של אחר אני אמר לה עדיין יש מזרעו בעולם והא כתיב °לא נין לו ולא נכד בעמו ואין שריד במגוריו אמרה לו (ג) זכור לתורתו ואל תזכור מעשיו מיד ירדה אש וסכסכה ספסלו של רבי בכה ואמר רבי ומה למתגנין בה כך למשתבחין בה על אחת כמה וכמה ור"מ היכי גמר תורה מפומיה דאחר והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן *מאי דכתיב °כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא *אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו אמר ר"ל ר"מ קרא אשכח ודרש °הט אזנך ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי לדעתם לא נאמר אלא לדעתי רב חנינא אמר מהכא °שמעי בת וראי והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך וגו' קשו קראי אהדדי לא קשיא הא בגדול הא בקטן כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא ר"מ (ד) אכל תחלא ושדא שיחלא לברא דרש

(6) ע"ז יח.

אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים ברוריא דביתהו דר' מאיר ברתיה דר' חנינא בן תרדיון הואי אמרה לו זילא בי מלתא דיתבא אחתאי בקובה של זונות שקל תרקבא דדינרי ואזל אמר אי לא איתעביד בה איסורא מיתעביד ניסא אי עבדה איסורא לא איתעביד לה ניסא אזל נקט נפשיה כחד פרשא אמר לה השמיעני לי אמרה ליה *דשתנא אנא אמר לה מתרחנא *מרתח אמרה לו נפישין טובא (ואיכא טובא הכא) דשפירן מינאי אמר ש"מ לא עבדה איסורא כל דאתי אמרה ליה הכי אזל לגבי שומר דידה א"ל הבה *ניהלה אמר ליה מיסתפינא ממלכותא אמר ליה שקול תרקבא דדינרא פלגא פלח ופלגא להוי לך א"ל וכי שלמי מאי איעביד א"ל אימא אלהא דמאיר ענני ומתצלת א"ל

ומי יימר דהכי איכא [א"ל השתא חזית] הוו הנהו כלבי דהוו קא אכלי אינשי שקל קלא שדא בהו הוו קאתו למיכליה אמר *אלהא דמאיר ענני שבקוה ויהבה ליה לסוף אשתמע מילתא בי מלכא אתיוה אסקוה לזקיפה אמר אלהא דמאיר ענני אחתוה אמרו ליה מאי האי אמר להו הכי הוה מעשה אתו חקקו לדמותיה דר' מאיר אפיתחא דרומי אמרי כל דחזי לפרצופא הדין לייתיה יומא חדא חזיוהו רהט אבתריה רהט מקמייהו על לבי זונות איכא דאמרי בשולי עובדי כוכבים חזא טמש בהא ומתק בהא איכא דאמרי אתא אליהו אדמי להו כזונה כרכתיה אמרי חס ושלום אי ר' מאיר הוה לא הוה עביד הכי קם ערק אתא לבבל איכא דאמרי מהאי שה ואיכא דאמרי ממעשה דברוריא: תנו רבנן *ההולך לאיצטדינין

פי יימר. שאמת אתך שאגלגל בתפלה זו: שקל קלא. פיסת רגבים: לייפוס. לשומר: אסקוה לזקיפה. לתליה. וזקיפה פורקי"ה שנולבין בה: פפי פפי. דלא מלינא למיזקפיה: אפא נבי זונות. כדי שיאמרו לא הוא דאיהו לא הוה עייל: טמש בהא. טבל אחת מאלבעותיו ומלך את חבירתה: כרכתיה. חיבקתו כאלו היה רגיל אצלה: איכא דאמרי. משום האי מעשה ערק: ואיכא דאמרי משום מעשה דברוריא. שפעם אחת ליגלגה על שאמרו חכמים (קדושין דף פ:) נשים דעתן קלות הן עלייהו ואמר לה חייך סופך להודות לדבריהם וצוה לאחד מתלמידיו לנסותה לדבר עבירה והפציר בה ימים רבים עד שנתרצית וכשנודע לה חנקה עצמה וערק רבי מאיר מחמת כסופא:

(9) קהלת רבה פרק ד' כב

כב [ב, יח] וְשָׂנֵאתִי אֲנִי אֶת כָּל עֲמָלִי שֶׁאֲנִי עָמֵל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ וגו'. ר' מֵאִיר הֲוָה כַּתְבָן טָב מֻבְחָר וַהֲוָה לָעֵי תְּלָת סִלְעִין כָּל שַׁבָּת וַהֲוָה אָכִיל וְשָׁתֵי בְּחָדָא וּמִתְכַּסֵּי בְחָדָא וּמְפַרְנֵס אַחֲרָתָא לְרַבָּנָן. אָמְרִין לֵיהּ תַּלְמִידוֹי רַבִּי בְּנָךְ מָה אַתְּ עָבֵיד עֲלֵיהוֹן. אָמַר לוֹן אִין הֲוֹן צַדִּיקִים, כְּהַהוּא דַּאֲמַר דָּוִד (תהלים לז, כה) וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ לָחֶם, וְאִם לָאו, מָה אֲנִי מַנִּיחַ אֶת שֶׁלִּי לְאוֹיְבֵי הַמָּקוֹם. לָכֵן אָמַר שְׁלֹמֹה [ב, יט] וּמִי יוֹדֵעַ הֶחָכָם יִהְיֶה אוֹ סָכָל וגו'.

רבנן. אמרין ליה תלמידוי. רבי בניך מה אתה עושה להם ומה תהא עליהם. אמר לון אין הון אם יהיו צדיקים יגיע להם מה שאמר דוד וכו'. כג וסבותי כו'

(7) שופטים כ' ט

אַחֵר, מַהוּ בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ. מַעֲשֶׂה בְּר' מֵאִיר שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ וכו', הָלְכָה אוֹתָהּ אִשָּׁה לְבֵיתָהּ שֶׁהָיָה לֵיל שַׁבָּת וּמָצְאָה הַנֵּר שֶׁלָּהּ שֶׁכָּבָה. אָמַר לָהּ בַּעְלָהּ הֵיכָן הָיִית עַד עַכְשָׁו. אָמְרָה לוֹ שׁוֹמַעַת הָיִיתִי לְר' מֵאִיר דּוֹרֵשׁ. וְהָיָה אוֹתוֹ הָאִישׁ לֵיצָן, אָמַר לָהּ בְּכָךְ וְכָךְ אֵין אַתְּ נִכְנֶסֶת לְבֵיתִי עַד שֶׁתֵּלְכִי וְתָרֹקִּי בְּפָנָיו שֶׁל ר' מֵאִיר. יָצְאָה לָהּ מִבֵּיתוֹ. נִגְלָה אֵלִיָּהוּ זָכוּר לַטּוֹב עַל ר' מֵאִיר, אָמַר לוֹ הֲרֵי בִּשְׁבִילְךָ יָצְאָה הָאִשָּׁה מִבֵּיתָהּ. הוֹדִיעוֹ אֵלִיָּהוּ זָכוּר לַטּוֹב הֵיאַךְ הָיָה הַמַּעֲשֶׂה. מֶה עָשָׂה ר' מֵאִיר, הָלַךְ וְיָשַׁב לוֹ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הַגָּדוֹל. בָּאתָה אוֹתָהּ אִשָּׁה לְהִתְפַּלֵּל וְרָאָה אוֹתָהּ וְעָשָׂה עַצְמוֹ מִתְפַּסֵּק. אָמַר מִי יוֹדֵעַ לִלְחֹשׁ לָעַיִן. אָמְרָה לוֹ אוֹתָהּ אִשָּׁה אֲנִי בָּאתִי לִלְחֹשׁ, רָקְקָה בְּפָנָיו. אָמַר לָהּ אִמְרִי לְבַעְלֵךְ הֲרֵי רָקַקְתִּי בְּפָנָיו שֶׁל ר' מֵאִיר. אָמַר לָהּ לְכִי הִתְרַצִּי לְבַעְלֵךְ. רְאֵה כַּמָּה גָּדוֹל הוּא כֹּחוֹ שֶׁל שָׁלוֹם. דָּבָר אַחֵר.

(10) ילקוט משלי לא

מעשה היה בר' מאיר שהיה יושב במנחה בשבת ודורש ומתו שני בניו, מה עשתה אמן הניחה שניהם על המטה ופירשה סדין עליהם, במוצאי שבת בא רבי מאיר מבית המדרש אמר לה היכן שני בני, אמרה לו לבית המדרש הלכו, אמרו לה צפיתי בבית המדרש ולא ראיתים, נתנה לו הכוס של הבדלה והבדיל וחזר, ואמר לה היכן שני בני אמרה לו פעמים שהלכו למקום פלוני ועכשו הם באים, הקריבה לפניו לאכול, לאחר שאכל אמרה לו רבי שאלה יש לי לשאול, א"ל אמרי שאלתך, אמר לו רבי קודם היום בא אחד ונתן לי פקדון ועכשו בא ליטול אחזיר לו או לאו, אמר לה בתי מי שיש לו פקדון אינו צריך להחזיר לרבו, אמרה לו חוץ מדעתך לא הייתי מחזרת אותו, מה עשתה תפשה אותו בידו והעלהו לחדר והקריבה אותו למטה, נטלה הסדין מעליהם וראה שניהם מתים מונחים על המטה, התחיל בוכה ואומר בני בני רבי רבי. בני בדרך ארץ ורבי שהיו מאירין עיני בתורתן, באותה שעה אמרה ליה רבי לא כך אמרת לי שאנו צריכין להחזיר פקדון לרבו, כך (איוב) ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך, א"ר חנינא בדבר זה נחמתו ונתישבה דעתו לכך נאמר אשת חיל מי ימצא. א"ר חמא בר חנינא מפני מה מתו בניו של ר' מאיר בבת אחת מפני שהיו רגילים להניח בית המדרש ועוסקים באבילה ושתיה. (ר"א) א"ר יצחק בר נחמיה כשם שנתן הקב"ה

(11) ברכות י.

°אשרי כל חוסי בו: הנהו בריוני דהוו בשבבותיה דר"מ והוו קא מצערו ליה טובא הוה קא בעי ר' מאיר רחמי עלויהו כי היכי דלימותו אמרה לי' ברוריא דביתהו מאי דעתך משום דכתיב °יתמו חטאים מי כתיב חוטאים חטאים כתיב ועוד שפיל לסיפיה דקרא ורשעים עוד אינם כיון דיתמו חטאים ורשעים עוד אינם אלא *בעי רחמי עלויהו דלהדרו בתשובה ורשעים עוד אינם בעא רחמי עלויהו והדרו בתשובה: אמר לה ההוא